

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра соціальної і прикладної психології

(повна назва кафедри)

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: **«Вплив стилю поведінки в конфліктних ситуаціях на ступень соціально-психологічної адаптації у жінок різного віку»**
«Influence of behavior style in conflict situations on the degree of women's social and psychological adaptathion»

Виконала: студентка денної форми навчання

напряму підготовки 6.030102 Психологія

Апасова Наталія Глібівна

Керівник к. психол.н. доц. Коваль Г.Ш.

Рецензент д.психол.н, професор Родіна Н.В.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ __ від __.__.2018 р.

Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол

Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

Подшивалкіна В. І.

(підпис)

Родіна Н. В.

(підпис)

Одеса – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД В ДОСЛІДЖЕННІ СТИЛЮ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ ЖІНОК РІЗНОГО ВІКУ.....	6
1.1. Аналіз теоретичних досліджень понять «конфлікт» і «конфліктна ситуація» в психологічній науці.....	6
1.2. Стилi поведінки в конфліктних ситуаціях	14
1.3. Загальні характеристики соціально психологічної адаптації жінок різного віку.....	19
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СТИЛЮ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТНІЙ СИТУАЦІЇ НА РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІ.....	32
2.1. Організація і методи дослідження.....	32
2.2. Порівняння стилю поведінки і особливості соціально психологічної адаптації у жінок різного віку.....	37
2.3. Взаємозв'язок впливу поведінки в конфліктах на рівень соціально-психологічної адаптації.....	43
Висновки до 2 розділу	45
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Соціальна адаптація є важливою соціально-психологічною складовою розвитку особистості.

Термін «адаптація» входить в понятійний апарат багатьох наук: філософії, психології, соціології, біології, фізіології, медицини і займає значне місце в сучасних умовах для комплексного вивчення людини.

В психології термін «адаптація» використовують, з однієї сторони, для позначення властивостей людини, які характеризують її стійкість до умов середовища, виражаючи рівень пристосування до нього. З іншої сторони, адаптація виступає як процес пристосування людини до умов, які змінюються. Загальні проблеми соціальної адаптації особистості як специфічної форми соціальної активності представлені в працях Б.Г. Ананьєва, Г.П.Левківська, Є.О. Резнікова, Л.С. Виготського, О.П.Саннікової, О.Д.Гречишкіна, О. П. Венгер, та ін.

Адаптація особистості є необхідним процесом перетворення індивіда в повноправного, активного члена соціальної групи. Відносна завершеність процесу соціальної адаптації до професійної діяльності, групи, колективу, праці, відповідність особистості основним вимогам і соціальним очікуванням є основною умовою функціювання особистості в даному соціальному оточенні.

Основними ознаками ефективної адаптованості жінок різного віку, згідно інтеракціоністам І. Гофман, Л. Філіпс, Т. Шибутані є наступні: адаптованість в сфері "позаособистісної" соціально-економічної активності; адаптованість в сфері особистих відносин, де встановлюються інтимні, емоційно насичені зв'язку з іншими людьми, а для успішної адаптації потрібні чутливість, знання мотивів людської поведінки, здатність тонкого і точного відображення змін взаємин.

Очевидно, що міжособистісні відносини можуть супроводжуватися конфліктними ситуаціями, зумовленими віковими особливостями. Поведінка

в конфліктній ситуації, з нашої точки зору, має безпосередній вплив на ступінь соціальної адаптації людей в цілому і жінок різного віку.

Конфлікти і конфліктну поведінку розглянуто в роботах: А. Адлера, А.Є. Лічко, А.Я. Анцупова, А.Я. Кібановой, Е. Фромма, З. Фрейда, І.Е. Ворожейкін, К. Хорні, М. Дойча, С. Сигеле, Т.В. Драгуновой, У. Мак-Дугалла та ін. Окремі аспекти цієї проблеми висвітлені в роботах вітчизняних дослідників. Так, Н.В. Грішина дослідила психологічні особливості міжособистісного конфлікту; А.Т. Ішмуратов, розглядав виникнення конфлікту як наслідок відмінностей в когнітивній сфері індивідів; В.П. Казміренко, висвітлював соціально-психологічні особливості колективу.

Незважаючи на велику кількість досліджень психології конфлікту, поведінки в конфліктних ситуаціях і соціальної адаптації, наукових вишукувань, пов'язаних з віковими особливостями жінок практично немає.

Таким чином, **актуальність** роботи обумовлена відсутністю досліджень, пов'язаних з вивченням впливу стилю поведінки в конфліктних ситуаціях на ступінь соціально-психологічної адаптації у жінок різного віку.

Мета дослідження: виявити вплив стилю поведінки в конфліктних ситуаціях на ступінь соціально-психологічної адаптації у жінок різного віку.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до дослідження стилю поведінки в конфліктних ситуаціях і соціально-психологічної адаптації жінок різного віку.
2. Встановити типи поведінки в конфліктних ситуаціях і особливості соціально-психологічної адаптації.
3. Виявити вплив типу поведінки в конфлікті на ступінь соціально-психологічної адаптації у жінок юнацького та третього віку.
4. Проаналізувати вплив типу поведінки в конфлікті на ступінь соціально-психологічної адаптації у жінок різного віку.

Об'єкт дослідження: стилі поведінки в конфліктних ситуаціях

Предмет дослідження: вплив стилю поведінки в конфліктних ситуаціях на ступінь соціально-психологічної адаптації жінок різного віку.

Методи дослідження:

Теоретичні: аналіз наукових розробок з психології, які досліджують дану тему, системний аналіз и синтез.

Емпіричні: метод психолого-діагностичного дослідження з використанням методик:

-Тест Томаса «Типи поведінки в конфлікті»

-Методика діагностики соціально-психологічної адаптації Роджерса – Даймонда

Методи математичної статистики: Описова статистика; кореляційний аналіз показників, порівняльний аналіз та обробка результатів по Пірсону.

На всіх етапах статистичного дослідження для аналізу і супроводу даних використовувався табличний процесор Microsoft Office Excel 2016 року.

База проведення емпіричного дослідження:

Вибірка №1 - 35 жінок, «третього віку», компанія «NUGA MEDICAL» м. Одеса. Вік жінок від 60 до 80 років.

Вибірка №2 – 35 жінок студенток, в ОНУ імені І.І. Мечникова. м. Одеса. Вік жінок від 18 до 22 років.

Структура роботи: складається з робота складається із вступу двох розділів, шість підрозділів, об'єм – сторінок, таблиці - 1, рисунки -4, джерел використаної літератури – 40 та додатків.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізувавши теоретичні підходи до дослідження стилю поведінки в конфліктних ситуаціях і соціально-психологічної адаптації жінок різного віку було виявлено, що на думку більшості дослідників конфлікт цей стан зatoryжної боротьби так само будь-який конфлікт відображає зіткнення інтересів, думок, але не всяке зіткнення позицій і протиборство думок, бажань є конфліктом. Третій вік характеризується фізичним і особистісно психологічним старінням. Соціально - психологічна адаптація у жінок третього віку, на думку вчених, визначається як процес активного пристосування людини до нових для нього умов соціального середовища і пов'язана з внутрішньою роботою з прийняття свого життєвого шляху, по переосмисленню пережитого в умовах неможливості реальних істотних змін життя і виконує функцію провідної діяльності в старості.

А для молодого покоління соціальне середовище є новим тому що вони знаходяться ще біля початку свого шляху у житті тому на формування психологічного компоненту адаптованості потрібен деякий час. Крім того, психологічна адаптованість являє собою найбільш важкий для зовнішнього впливу (формування) компонентів адаптованості, оскільки є суб'єктивним відчуттям емоційного комфорту.

2. В процесі дослідження типів поведінки в конфліктних ситуаціях і особливостей соціально-психологічної адаптації встановлено, що більшість піддослідних жінок різного віку проходять психологічну адаптацію адекватно, вони усвідомлюють свої особливості і свої статки у більшості сформований навик соціалізації, їх поведінку в більшості випадках знаходиться в межах норми, а так само вони добре вміють пристосовуватися до супроводжуючих їх життя ситуацій. Так само присутня деяка частина випробовуваних, які зазнають труднощів адаптації, це обумовлено тим на скільки людина виявився

не підготовленим до нових завдань, які характерні для пізніх років життя, це зміна свого місця і репутації в суспільстві і важкі ситуації як для літньої людини. Успішність соціально-психологічної адаптації в літньому віці залежить як від соціальної ситуації, в якій знаходиться літня людина, так і від ступеня зрілості конкретної людини як особистості і суб'єкта діяльності. А жінки, які тільки набувають досвіду та починають свій шлях ще не в повній мірі відчули рівень конкуренції так як тільки накоплюють знання про життя та тільки пристосовуються до навколишнього соціального середовища.

3. Аналізуючи результати дослідження, ми виявили вплив типу поведінки в конфлікті на ступінь соціально-психологічної адаптації у жінок різного віку. В емпіричному дослідженні продемонстровано в яких випадках соціально-психологічна адаптація корелюється з поведінкою в конфліктній ситуації.

Суперництво в даному випадку це спосіб показати, що особисті інтереси вище. Уникнення це так само один із способів соціально-психологічної адаптації який дозволяє жінкам уникнути повної свободи дій, але не уникнути конфлікту в майбутньому.

Як виявилось випробуванням третього віку дуже не просто піти на компроміс або співпрацювати, це може бути пов'язано з неприйняттям своєї вікової групи і не бажання усвідомлювати, що для успішної адаптації потрібно співпрацювати з оточуючими, до співпраці готові жінки 3-го віку - 20,2%, а жінки юнацького віку - 22,8%, тобто обидві групи жінок в конфліктній ситуації, приходять до альтернативи, що повністю задовольняє інтереси обох сторін.

Близько 20% жінок 3-го віку і 25% жінок юнацького віку, можуть піти на компроміс як угоду між учасниками конфлікту, досягнуте шляхом взаємних поступок. За цією шкалою це значення переважає найбільше в групі жінок віком від 18 до 22 років, що свідчить про те що це для них найоптимальніший варіант виходу з конфлікту.

За шкалою уникнення або відхід, помітно виділилася група жінок 3-го віку - 22,6% і всього 13,6% жінок юнацького віку, вибір уникнення, для якого характерно як відсутність прагнення до кооперації, так і відсутність тенденції до досягнення власних цілей.

За шкалою пристосування яскравіше виражене віддають перевагу цій стратегії жінки 3-го віку - 24%, а жінки юнацького віку - 19%, що свідчить про те що принесення в жертву власних інтересів заради іншого це прийнятніше для них.

Таким чином, результати нашого дослідження впливу стилю поведінки в конфліктних ситуаціях на ступінь соціально-психологічної адаптації жінок різного віку, можуть бути використані в практичних цілях психологами і соціальними працівниками при роботі з жінками даною віковою категорією.

В психології існують різні погляди на дану проблему, де акцент робиться на різні домінуючі компоненти даного феномену. Це питання нове у галузі психології, а тому вимагає більш досконалого не тільки теоретичного, а й практичного вивчення, що й є метою нашої подальшої наукової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анциферова Л.И. О динамическом подходе к психологическому изучению личности. — 1981. — №2. — Т.2. — с. 8—18
2. Агаджанян Н.А. Адаптація и резервы организма. - М.: Физкультура и спорт, 1983. - С. 78-93.
3. Альперович В. Д. Социальная геронтология. / В. Д. Альперович. — Ростов н/Д.: Феникс, 1997. — 576 с.
4. Андреева Г.М. Социальная психология. — М.: Аспект Пресс, 1998, с. 77
5. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях: Учебное пособие. 2-е изд., перераб. — СПб.: Питер, 2009. — 304 с.: ил. — (Серия «Учебное пособие»).
6. Анцыферова Л. И. Из Психологического журнала, Т. 17, № 6. М., 1996. С. 60-71
7. Березіна О.О. Дослідження психологічних особливостей осіб літнього й похилого віку / О. О. Березіна // Пробл. заг. та пед. психології : зб. наук. пр. - 2011. - 13, Ч. 1. - С. 49-58. - Бібліогр.: 7 назв. - укр.
8. Б. И. Цуканов Время в психике человека Одесса "АстроПринт" 2000
9. Балл Г.А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности / Г. А. Балл // Вопросы психологии-1989-№1- с.92-100.
10. Бодалев А. А. Личность и общение. — М.: Международная педагогическая академия, 1995. — 328 с.
11. Вишнякова Н.Ф. Конфликтология. / Н. Ф. Вишнякова. — М.: Академия, 2012. — 318 с.
12. Все про адаптацію. Спецвипуск газети «Психолог». — 2004. - № 25-26 (121-122). — 120 с.
13. Гришина Н. В. Психология конфликта. 2-е изд. — СПб.: Питер, 2008. — 544 с: ил. — (Серия «Мастера психологии»). Минск 2008

- 14.Грушевский В.И. Особенности социально- психологической адаптации/ Збірник наукових праць 2014р./ Випуск 2.12 103.
- 15.Гулина М.А. Словник довідник із роботи. – СПб.: Пітер, 2008. –400с.
- 16.Долинская Л.В./Психология конфликта. 114с
- 17.Дябел Л.І. Методичні рекомендації для занять по соціалізації першокурсників/ 2005р. 33с
- 18.Е. И. Холостова Социальная работа с пожилыми людьми- Москва, 2003- 25 с.
- 19.Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. 3-е изд., перераб. и доп. - СПб.: 2009. - 384 с.
- 20.Жуков В.К. Педагогика и психология: учебное пособие / В.К.Жуков, В.И.Андреев, Л.В.Капилевич – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2008. – 139 с.
- 21.Капустина А.Н. Многофакторная личностная методика Р. Кеттелла. СПб., 2001. С. 55-81, 96-97.
- 22.Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я.Л.Морено: Пер с нем.- М.: Изд. гр. "Прогресс", "Универс", 1994.- 352 с.
- 23.Милькаманович, В. К. Социальная геронтология : учеб.-метод. комплекс / В. К. Милькаманович. – Минск : гиуст бгу, 2010. – 328 с.
- 24.Особливий період адаптації/ Завуч.- 2007.- № 19-20.- С. 46- 54.
- 25.Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие./ ред.-сост. Райгородский Д.Я. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ». – 1998. – 672с
- 26.Социальная психология: Хрестоматия: Учебное пособие для студентов вузов/Сост. Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. — М: Аспект Пресс, 2003.— 475 с.
- 27.Социальная конфликтология: Учеб. пособие для студ. высш. С 69 учеб. заведений / Н. П. Дедов, А.В.Морозов, Е.Г.Сорокина, Т. Ф. Суслова /

- Под ред. А. В. Морозова. — М.: Издательский центр «Академия», 2002. — 336 с.
28. Стюарт-Гамельтон Ян. Психология старения: — СПб., М.: Харьков: Питер, 2002. — 256 с.
29. Спектор В.Н. Н. Основные проблемы адаптации студентов первого курса в вузе // Социальные и психологические аспекты профессиональной ориентации и адаптации учащейся молодежи.- Екатеринбург, 2004.- С. 27-30.
30. Свиридов Н.А. Социальная адаптация личности в коллективе // Социологические исследования.- 1980.- № 3.- С. 51-59.
31. Стаття 2016р Ескапізм як елемент соціальної адаптації.
32. С.А. Шапиро, А.В. Шилаев, Факторы повышения эффективности труда персонала, Монография. - М.: ИД «АТИСО», 2012 – 222 с.
33. Собчик Л.Н. Метод портретных выборов. Адаптированный тест Сонди. Практическое руководство. - СПб., 2002. - 128 с.
34. Хрисанфова Е. Н. Основы геронтологии. / Е. Н. Хрисанфова. - М.: Владос, 1999. – 160 с
35. Психологические особенности пожилых людей [Электронный ресурс]. Режим допуску:
http://studbooks.net/696155/psihologiya/psihologicheskie_osobennosti_pozhilyh_lyudey
36. Выход из конфликтной ситуации и конфликта [Электронный ресурс]. Режим допуску: <http://mirrosta.ru/psichologiya-obscheniya/vichod-iz-konfliktnoy-situatsii-i-konflikta.html>
37. Социально-психологическая адаптация пожилых людей [Электронный ресурс]. Режим допуску:
http://knowledge.allbest.ru/psychology/3c0a65625b3bc78b4d43b89421306c27_0.html

38. Общение как взаимодействие социальных субъектов [Электроний ресурс]. Режим допуску: <http://dis.ru/library/detail.php?ID=22782>
39. [Электроний ресурс]. Режим допуску:
[0https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1976131714000516](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1976131714000516)
40. [Электроний ресурс] Режим допуску:
Адаптація студентів до навчання у вищих навчальних закладах
<http://social-science.com.ua/article/590>